

Wymagania prawne w zakresie powoływania biegłych sądowych w budownictwie

Regulacje prawne dotyczące biegłych

W związku z coraz większą specjalizacją w różnych dziedzinach życia i nauki, a także szybkim rozwojem techniki i cywilizacji zachodzi potrzeba kształcenia specjalistów poszczególnych branż w coraz węższym zakresie. W tych warunkach swoje rozstrzygnięcia podejmują również sądy, które w sytuacjach wymagających fachowej wiedzy posługują się opiniami biegłych.

Przepisy przewidują dwie grupy tego rodzaju specjalistów, tj. biegłych i biegłych sądowych. Biegły to osoba posiadająca wiadomości specjalne, przydatne do stwierdzenia okoliczności mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy [1]. Z kolei biegły sądowy to osoba mająca teoretyczne lub praktyczne wiadomości specjalne w danej dziedzinie, najczęściej potwierdzone stosownym dokumentem, wpisana na listę biegłych prowadzoną przez prezesa właściwego sądu okręgowego [2]. Opinią biegłego jest zapatrywanie wyrażone w sądzie przez osobę niezainteresowaną rozstrzygnięciem sprawy, która może udzielić sądowi fachowych informacji i wiadomości do ustalenia oraz oceny okoliczności sprawy, ułatwiający tym samym sądowi właściwą ocenę faktów i rozstrzygnięcie sporu [3].

Obowiązek powołania biegłego wynika z przepisów trzech ustaw: kodeksu postępowania cywilnego, kodeksu postępowania karnego i kodeksu postępowania administracyjnego [4]. Zgodnie z art. 278 §1 k.p.c. [5] biegłego należy wezwać po wysłuchaniu wniosków stron w przypadkach wymagających wiadomości specjalnych. W postępowaniu karnym następuje to jedynie wówczas, gdy okoliczność mająca istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy wymaga wiadomości specjalnych [6]. Podobnie, według art. 84 §1 k.p.a. [7], biegły jest powoływany, gdy w sprawie są wymagane wiadomości specjalne.

Elementem wspólnym wskazanych norm jest pojęcie „wiadomości specjalnych” [8], które ma kluczowe znaczenie w odniesieniu do instytucji biegłego, gdyż decyduje o tym, że dowód z opinii biegłego jest wymagany w konkretnym przypadku. Pojęcie to nie ma jednak wyczerpującej definicji. Na ogół przyjmuje się, że są to wiadomości przekraczające ogólnie dostępną w danym społeczeństwie wiedzę w zakresie określonej dziedziny sztuki, techniki, kultury, budownictwa, przemysłu, rolnictwa, transportu, komunikacji, informatyki, chemii itp., obejmujące wiadomości wykraczające poza zakres tych, którymi dysponuje ogół osób inteligentnych i ogólnie wykształconych [9]. Przyjmuje się przy tym, że o posiadaniu wiadomości specjalnych nie decyduje wykształcenie formalne, lecz odpowiednia wiedza w danej dziedzinie [10].

Jedną z wiodących dziedzin, w której są powoływani biegli sądowi, jest budownictwo. Wiadomości specjalne w tym zakresie są znane tylko fachowcom, więc z reguły nie są dostępne i znane ogółowi. Aby je mieć, należy zdobyć wykształcenie odpowiednie w przypadku danej dziedziny albo wykonywać zawód w danej dziedzinie i uzyskać znacznie szersze niż prze-

ciętne doświadczenie w tym zakresie. Tylko taką osobę nazywa się specjalistą, ekspertem bądź rzeczoznawcą, posiadającym wiadomości specjalne, mogące wynikać zarówno z przygotowania teoretycznego, jak i z wykonywania w danej dziedzinie pracy i nabycia dzięki temu umiejętności oceny dotyczących jej zagadnień.

Zakres dziedzin wiedzy, które mogą być przedmiotem wiadomości specjalnych, wydaje się być nieograniczony. Przyjmuje się jednak, że jest niedopuszczalne zasięgnięcie opinii biegłego z zakresu prawa, zasad jego stosowania oraz wykładni [11], które powinny być znane sądowi z urzędu. Wiadomości specjalne z założenia dotyczą więc faktów, a nie prawa, aczkolwiek przyjmuje się, że jest dopuszczalne powołanie biegłego z zakresu prawa obcego, międzynarodowego, zwyczajowego oraz zasad doświadczenia życiowego [12].

Status biegłych sądowych

O powołaniu biegłego decyduje sąd. W przypadkach, w których dojdzie on do przekonania, że istnieje konieczność zasięgnięcia wiadomości specjalnych, jest zobowiązany do powołania dowodu z opinii biegłego. Organ procesowy nie może bowiem samodzielnie dokonać ustaleń wymagających wiadomości specjalnych, nawet jeżeli sam je posiada [13]. W przeciwnym przypadku występowałby w podwójnej roli: organu procesowego i źródła dowodowego [14]. Pomimo że wiedza własna organu nie ma charakteru dowodu i nie może zastąpić opinii biegłego, to może być pomocna podczas oceny wartości dowodu, pełniąc funkcję kontrolera jakości pracy biegłego [15].

Biegły sądowy jest więc organem pomocniczym wymiaru sprawiedliwości w przypadkach wymagających wiadomości specjalnych i powinien cieszyć się zaufaniem sądu [16].

Właściwe rozumienie pojęcia „wiadomości specjalne” ma istotne znaczenie nie tylko w odniesieniu do sądu, który decyduje wówczas o powołaniu biegłego, ale także samego biegłego. Jeżeli bowiem uzna on, że nie dysponuje wiadomościami specjalnymi w konkretnej dziedzinie bądź sprawa nie wymaga takich wiadomości, powinien zawiadomić o tym sąd, co może skutkować rezygnacją z przeprowadzenia pracochłonnego, często kosztownego, dowodu z opinii biegłego w sytuacjach, w których nie jest on rzeczywiście konieczny do właściwego wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych sprawy. Oczywiście pogląd biegłego w tym zakresie nie wiąże sądu.

Do organu procesowego należy także decyzja, czy opinię ma wydać jeden, czy większa liczba biegłych. Wyznaczeni eksperci z zasady są wpisani na listę biegłych sądowych. Może się jednak zdarzyć, że do opiniowania zostanie powołana osoba spoza tej listy, ale dysponująca odpowiednimi wiadomościami specjalnymi, tzw. biegły powoływany *ad hoc*.

Funkcja biegłego sądowego jest instytucją sądowego prawa procesowego, dlatego też biegły może używać tego tytułu, wyłącznie sporządzając opinie na zlecenie sądu. Używanie tego tytułu w innych działaniach i sytuacjach jest bezpraw-

ne i dyskredytuje daną osobę w stopniu pozwalającym uznać, że nie daje ona rękojmi należytego wykonywania obowiązków biegłego [17].

Biegły sądowy przez wpisanie na listę biegłych sądowych staje się osobą zaufania publicznego. Spełniając tę rolę, powinien wykazywać prawość, uczciwość, obiektywizm i bezstronność, które to cechy wynikają z właściwie rozumianej etyki biegłego i stanowią nieodzowny wizerunek każdej osoby zaufania publicznego [18].

Biegły obdarzony zostaje zaufaniem, dlatego nie może kierować się bądź sugerować jakimikolwiek względami ubocznymi oraz dopuszczać do powstania choćby pozorów braku obiektywizmu. Nie może więc angażować się po którejjkolwiek ze stron sporu, lecz musi w sposób jak najbardziej obiektywny wykonać czynności zlecone mu przez organ procesowy. Biegli sądowi powinni powstrzymać się zatem od wydawania prywatnych opinii. Wpisanie ich przez prezesa sądu okręgowego na listę stałych biegłych sądowych obliguje ich do wydawania opinii wyłącznie na zlecenie organów procesowych. W przeciwnym przypadku, tj. w sytuacji zlecenia im opinii w sprawie, w której wydali wcześniej opinię prywatną, naraziliby się na zarzut braku bezstronności.

Takie postępowanie biegłych sądowych pozostawałoby też w kolizji z zasadami etyki, strony bowiem zlecające opinię zgłaszają wobec „prywatnych” biegłych określone oczekiwania i niewątpliwie tacy biegli ulegają sugestii, a nawet presji oczeekiwań zleceniodawców.

Każde podejrzenie o brak obiektywizmu i stronniczość w wykonywaniu obowiązków biegłego, brak właściwego zrozumienia zasady niezawisłości sędziowskiej oraz wykorzystywanie funkcji biegłego do prywatnych celów uprawnia do uznania, że biegły nie spełnia podstawowego warunku rękojmi należytego wykonywania obowiązków biegłego, koniecznego do wykonywania funkcji biegłego sądowego [19].

Z uwagi na pomocniczą rolę biegłego sądowego opinia biegłego nie wiąże sądu.

Kryteria wpisu biegłego na listę biegłych sądowych

Wymagania stawiane osobom powoływanym na biegłych sądowych wynikają z §12 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 stycznia 2005 r. w sprawie biegłych sądowych [20]. Zgodnie z powyższym, biegłym może być ustanowiona wyłącznie osoba:

- 1) korzystająca z pełni praw cywilnych i obywatelskich;
- 2) która ukończyła 25. rok życia;
- 3) posiadająca teoretyczne i praktyczne wiadomości specjalne w danej gałęzi nauki, techniki, sztuki, rzemiosła, a także innej umiejętności, dla której ma być ustanowiona;
- 4) dająca rękojmię należytego wykonywania obowiązków biegłego;
- 5) która wyrazi zgodę na ustanowienie jej biegłym.

Dodatkowo, w przypadku wolnych zawodów, czyli również zawodu inżyniera budownictwa, jest wymagane przedłożenie opinii instytucji zrzeszającej lub zatrudniającej kandydata na biegłego [21]. W przypadku biegłych sądowych z dziedziny budownictwa jest wymagana opinia izby inżynierów budownictwa lub stowarzyszenia naukowo-technicznego, którego kandydat jest członkiem. Przy czym opinia ta ma potwierdzać jedynie wymogi, o których mowa w §12 ust. 1 rozporządzenia w sprawie biegłych, a zatem jest bardziej wymogiem formalnym niż merytorycznym.

Najistotniejszym wymogiem, sprawiającym też największe trudności w procesie weryfikacji kandydatów na biegłych sądowych, jest wykazanie posiadania wiadomości specjalnych, co powinno być potwierdzone dokumentami lub innymi dowodami. Prezes sądu okręgowego nie dysponuje bowiem środkami, które pozwoliłyby mu zweryfikować poziom wiedzy potencjalnego biegłego. Nie posiadając wiadomości specjalnych

w danej dziedzinie wiedzy, nie potrafi ocenić, czy ukończenie określonego kursu lub kierunku studiów daje należyte i wystarczające kwalifikacje do bycia biegłym sądowym w określonej dziedzinie.

Kolejny istotny wymóg to „rękojmia należytego wykonywania obowiązków biegłego”. Pojęcie to, jako nieostre, było wielokrotnie definiowane w orzecznictwie jako całość cech, zdarzeń i okoliczności dotyczących osoby biegłego sądowego, składających się na jego wizerunek jako osoby zaufania publicznego, którego powinny charakteryzować takie cechy charakteru, jak szlachetność, prawość, sumiennność i bezstronność [22].

Powyższe potwierdza, że wstępna kontrola kandydatów na biegłego ma bardziej charakter formalny niż materialny. W tej sytuacji merytoryczne przygotowanie biegłego jest weryfikowane dopiero w postępowaniach, w których biegły uczestniczy.

Niestety istotny, aczkolwiek nieformalny wpływ na decyzję o wpisaniu na listę biegłych sądowych ma także obserwowany od wielu lat deficyt w zakresie specjalistów różnych dziedzin, co zmusza prezesów sądów do zachęcania do wpisywania się na listy biegłych. Zjawisko to potwierdzają udostępnione przez Ministerstwo Sprawiedliwości dane, z których wynika, że prezesi sądów okręgowych niezwykle rzadko odmawiali wpisu na listę biegłych [2]. Znacznie częściej następuje odmowa wpisu biegłych na kolejną kadencję, co jest związane ze stawianymi tym biegłym zarzutami nierzetelności, nieterminowości w przygotowywaniu opinii czy nadużywania pozycji biegłego sądowego w sprawach zawodowych do pozyskania klientów [23].

Wpis na listę biegłych sądowych, jak i odmowa wpisu, jest aktem władczym organu administracji i jako decyzja administracyjna podlega kontroli stosownie do wskazań kodeksu postępowania administracyjnego [24].

Listę biegłych prowadzi prezes sądu okręgowego według poszczególnych gałęzi nauki, techniki, sztuki, rzemiosła, a także innych umiejętności [25]. Wskazane listy są dostępne zainteresowanym w sekretariatach sądowych.

Biegli sądowi są ustanawiani przy sądzie okręgowym przez prezesa tego sądu na okres 5 lat, który upływa z końcem roku kalendarzowego. Należy odnotować jednak brak regulacji w zakresie liczby kadencji, na które może być ustanowiony biegły oraz brak wskazania wieku, do którego można pełnić tę funkcję.

Problem etyki biegłych sądowych

W procesie sądowym spotyka się nie tylko z konfliktami prawnymi, ale i etycznymi, a wiele z nich dotyczy opinii biegłych. Rozporządzenie w sprawie biegłych nie stawia kandydatom na biegłych wymogu „nieskazitelnego charakteru”, stanowiąc jedynie, że mają oni dawać „rękojmię należytego wykonywania zawodu”. W zakresie wymogów stawianych biegłym brakuje także wymogu niekaralności, nawet za umyślne przestępstwa ścigane z oskarżenia publicznego oraz umyślne przestępstwa skarbowe. O sferze etyki rozporządzenie wspomina wyłącznie w treści ślubowania, zobowiązującego do wykonywania funkcji biegłego „z całą sumiennością i bezstronnością”.

Biegli co prawda bardzo często wykonują zawody, w których wypracowano reguły deontologii zawodowej, chronionej przy użyciu różnorodnych instrumentów odpowiedzialności dyscyplinarnej i zawodowej. Na straży etyki biegłych sądowych stoją także przepisy procedur karnej i cywilnej dotyczące wyłączenia biegłego, jednak nie zawsze są to regulacje wystarczające.

W przypadku zawodu inżyniera budownictwa obowiązuje Kodeks zasad etyki zawodowej członków Polskiej Izby Inżynierów Budownictwa [26], który wiąże wszystkich członków izby. W takiej sytuacji biegły sądowy z zakresu budownictwa, będący członkiem izby, podlega przepisom tego kodeksu.

Obowiązek pełnienia funkcji biegłego przez osobę powołaną do tego przez organ procesowy wynika ze wszystkich wskazanych na wstępie ustaw procesowych. Zatem powinność przyjęcia i pełnienia funkcji biegłego jest nie tylko obowiązkiem obywatelskim, ale i obowiązkiem prawnym. Poza sytuacjami, kiedy biegły podlega wyłączeniu z mocy prawa, może on odmówić wydania opinii tylko w wyjątkowych przypadkach i z ważnych przyczyn, do których można zaliczyć m.in. długotrwałą chorobę, długoterminowy wyjazd, brak wiadomości specjalnych w określonej dziedzinie wiedzy, dużą liczbę zleconych opinii, opracowywanie trudnej i pracochłonnej opinii w innej sprawie, brak zaplecza technicznego do przeprowadzenia określonych badań. Istniejąca przeszkoda musi jednak w rzeczywisty sposób uniemożliwiać biegłemu wydanie opinii. Nie wystarczy zatem samo przedstawienie trudności, ale trzeba wykazać faktyczną niemożność sporządzenia opinii. Bezpłatne uchylanie się od wykonania czynności biegłego jest sankcjonowane.

Wnioski *de lege lata* i *de lege ferenda**

Problem biegłych sądowych, w tym zasad ich powoływania oraz jakości wykonywania przez nich funkcji, był przedmiotem licznych analiz i ocen. Ocena aktualnego i postulowanego stanu prawnego w odniesieniu do biegłych sądowych w Polsce stała się przedmiotem m.in. raportu Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, opublikowanego w kwietniu 2014 r. [2]. Podejmowano też próby uregulowania tego zagadnienia w drodze uchwalenia nowej ustawy o biegłych sądowych [27].

Raport [2] potwierdził, że posiadanie przez kandydatów praktycznych i teoretycznych wiadomości specjalnych z danej dziedziny wiedzy nie jest obecnie weryfikowane w praktyce. Powyższe przyczynia się do sytuacji, w której model funkcjonowania biegłych nie gwarantuje powoływania najlepszych ekspertów, terminowo wydających merytoryczne i rzetelne opinie. W niektórych specjalnościach brakuje także samych kandydatów, co wpływa na przewlekłość postępowań, a tym samym na niewystarczającą realizację prawa obywateli do rzetelnego procesu w rozsądnym terminie.

Uważa się więc, że wstępna kontrola kandydatów na biegłych ma w praktyce raczej charakter formalny niż materialny. Potwierdzeniem tej tezy jest fakt, że prezesi sądów niezmiernie rzadko odmawiają wpisu na listę biegłych.

Jak słusznie zauważa NIK [28], nie istnieje też specjalna ścieżka weryfikowania kwalifikacji czynnych biegłych sądowych ubiegających się o przedłużenie uprawnień na kolejne pięcioletnie kadencje. Przedłużanie takie odbywa się niemal automatycznie i nie towarzyszy temu ocena dotychczasowej pracy biegłego. NIK, nie kwestionując uprawnień i kwalifikacji sądowych ekspertów, zwraca także uwagę, że na wielu listach biegłych znajdują się osoby ustanowione jeszcze w latach 60. i 70. minionego stulecia. Dlatego też pojawiają się tezy, że niejednokrotnie to nie kwalifikacje kandydatów, lecz brak biegłych decyduje o wpisaniu na listę.

Kandydaci na biegłych sądowych są zobligowani do przedstawienia opinii zakładu pracy, a reprezentanci wolnych zawodów – opinii organizacji zawodowej, do której należą. Jednak przedstawienie wskazanych opinii ma również wyłącznie charakter wymogu formalnego i nie jest skutecznym narzędziem merytorycznej kontroli jakości kandydata. Projekt ustawy o biegłych zakłada rozszerzenie tego obowiązku, przewidując obligatoryjne przedstawienie opinii pracodawcy lub odpowiedniego organu samorządu zawodowego stowarzyszenia, a w przypadku braku takiej opinii – możliwość powołania komisji ekspertów lub jednego, niezależnego eksperta, których zadaniem ma być ocena kwalifikacji kandydata.

*) Wnioski *de lege lata* – to wnioski dotyczące stosowania obowiązującego prawa, przedstawianie danego zagadnienia na gruncie obowiązujących przepisów, natomiast wnioski *de lege ferenda* – to wnioski związane z tworzeniem prawa, postulaty przyszłych zmian w ustawodawstwie.

Innym problemem związanym z kwalifikacjami biegłych, na który zwrócono uwagę w raporcie NIK, jest kwestia ich predyspozycji etycznych. Przepisy nie stawiają wymogu „nieskazitelnosci charakteru” ani wymogu niekaralności biegłego. Tymczasem biegły sądowy może być narażony na konflikty natury etycznej i prawnej. Zastanawiający jest więc deficyt mechanizmów kontroli etycznych aspektów pracy biegłego. Autorzy wymienionego raportu słusznie postulują poddawanie kandydatów na biegłych obowiązkowemu szkoleniu wyczułającemu ich na kwestie etyki. Szkolenie takie miałyby odbywać się na koszt kandydatów, a jego ukończenie byłoby warunkiem koniecznym uzyskania wpisu na listę biegłych. Rozważenia wymaga także ustanowienie modelu odpowiedzialności dyscyplinarnej biegłych sądowych.

Pośród ważnych kwestii warto zwrócić uwagę także na brak obowiązku podnoszenia przez biegłych kwalifikacji merytorycznych. Niestety, ani dotychczasowe, ani projektowane przepisy nie uwzględniają takiej konieczności.

Kolejnym zagadnieniem wymagającym innego uregulowania niż funkcjonuje obecnie jest kwestia wynagradzania biegłych. Często pojawiają się głosy, że oferowane biegłym wynagrodzenia są zbyt małe, zwłaszcza biorąc pod uwagę zarobki biegłych w innych krajach europejskich, np. Francji, Austrii i Hiszpanii. W obecnym stanie prawnym uważa się, że opłacanie na potrzeby procesu sądowego jest nieopłacalne i tym samym ogranicza dostęp do specjalistów, co w efekcie prowadzi do braku możliwości skorzystania przez strony procesowe z biegłych w najbardziej „obleganych” dziedzinach. Ponadto skutkuje problemami w poszukiwaniu biegłego, który podjąłby się sporządzenia opinii na dany temat.

Konieczne wydaje się także uporządkowanie list biegłych. Rozwiązaniem tego problemu mogłoby być wprowadzenie jednej, centralnej listy biegłych z jasno określonym zakresem danych ich dotyczących, w tym dotyczących kompetencji, co stanowiłoby materiał informacyjny, z którego mogłyby korzystać sądy i prokuratura.

W zakresie statusu biegłego projekt nowej ustawy przewiduje przyznanie ochrony prawnej, jaka przysługuje funkcjonariuszom publicznym. Jednak ochrona ta miałaby przysługiwać biegłemu wyłącznie podczas wykonywania czynności związanych z przygotowaniem opinii i miałaby obejmować działania biegłego związane z realizacją zlecenia organu procesowego.

Prace nad wskazanym wyżej projektem nadal trwają, ponieważ wniesiono wiele uwag do jego treści. Jednym z głównych zarzutów jest zbyt ogólna definicja biegłego oraz przewidziane w projekcie rozciągnięcie pojęcia biegłego na specjalistyczną instytucję. Przedmiotowa propozycja jest krytykowana jako niedająca się pogodzić z rygorami przewidzianymi w odniesieniu do biegłych sądowych będących osobami fizycznymi.

Podsumowanie

Institucja biegłych sądowych jest obecnie niedoregulowana, co rodzi szereg problemów faktycznych i prawnych, a system wyłaniania kandydatów na biegłych sądowych jest niefunkcjonalny, gdyż nie gwarantuje doboru kandydatów o wysokim poziomie merytorycznym. Niewłaściwie jest oceniany także system wynagrodzeń, który nie przyciąga najlepszych specjalistów do wykonywania funkcji biegłego. Tymczasem, pomimo niskiego nieraz poziomu merytorycznego opinii, sądy traktują ten dowód jako szczególnie, bardziej wiarygodny niż inne dowody.

Niezbędna jest więc zmiana prawna w zakresie omawianych regulacji. Pewne propozycje w zakresie wymagań stawianych biegłym sądowym w Polsce zostały przewidziane w projekcie ustawy o biegłych sądowych, nad którym prace nadal trwają.

Z cennych rozwiązań warto podkreślić te dotyczące możliwości weryfikacji merytorycznej kandydatów na biegłych sądo-

wych oraz wprowadzenia obowiązkowego szkolenia biegłych w zakresie przepisów dotyczących praw, obowiązków oraz statusu biegłego.

Zadbać należy o to, aby czynności biegłych sądowych były wykonywane przez specjalistów obiektywnych i dysponujących dużym zasobem wiedzy oraz doświadczenia, przy zachowaniu wszystkich „zasad sztuki” danej dziedziny wiedzy i techniki oraz w warunkach zapewniających rzetelność otrzymanych rezultatów. Tymczasem – z uwagi na mankamenty obowiązujących regulacji – nie ma chętnych specjalistów do pełnienia tych funkcji, pomimo że wykonywanie funkcji biegłego sądowego nobilituje w środowisku zawodowym.

PIŚMIENNICTWO I WYKORZYSTANE MATERIAŁY

- [1] Kompetencje biegłych sądowych – oczekiwania i kryteria oceny; przegląd rozwiązań stosowanych w różnych państwach i systemach prawnych. Opracowanie powstało na podstawie badań desk research przeprowadzonych w ramach projektu „Forensic Watch” 2014–2015.
- [2] Grabowska B., Pietryka A., Wolny M., Bodnar A.: Biegli sądowi w Polsce. Raport Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, Warszawa 2014, s. 8 oraz wyrok TK z 12.06.2008 r. K 50/05, Legalis nr 112024.
- [3] Piotrowska I.: Pozycja i rola biegłego sądowego w świetle oczekiwań organu procesowego. Archiwum Medycyny Sądowej i Kryminologii 2007, LVII, 196-199.
- [4] Kosmańska A.: Dowód z opinii biegłego w procedurze cywilnej, karnej i administracyjnej. „Monitor Prawniczy”, nr 9/2016.
- [5] Ustawa z dnia 17.11.1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (DzU z 2016 r., poz. 1822 z późniejszymi zmianami).
- [6] Por. art. 193 ustawy z dnia 6.06.1997 r. Kodeks postępowania karnego (DzU z 2016 r., poz. 1749 z późniejszymi zmianami).
- [7] Ustawa z dnia 14.06.1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (DzU z 2016 r., poz. 23 z późniejszymi zmianami).
- [8] Makowski W.: Encyklopedia prawa karnego, s. 121 i K. Marszał, Proces Karny, Katowice 1992 r., s. 213. Podobnie SN wyroku z 15.04.1976 r. II KR 48/76, Legalis nr 19375 i z 26.10.2011 r. III CSK 3/11, Legalis nr 453507.
- [9] Tomaszewski T.: Dowód z opinii biegłego w procesie karnym. Kraków 2000, s. 9 oraz wyrok SN z 23.11.1982 r., II KR 186/82, OSNPG 1983, nr 5, poz. 59.
- [10] Waltoś S.: Proces karny – zarys systemu. LexisNexis Polska, Warszawa 2009.
- [11] Wyrok SN z 4.03.1965 r. III CR 795/64, Legalis nr 12250.
- [12] Wyrok SN z 17.01.1987 r. V KRN 474/86, Legalis nr 25672.
- [13] Wyrok SN z 3.05.1982 r., I KR 319/81, OSNPG 11/1982, poz. 149.
- [14] Grzeszczyk W.: Kodeks postępowania karnego – komentarz. Warszawa 2010, s. 210-211 oraz wyrok SN z 1.04.1988 r., V KR 281/87, OSNKG 1988 nr 9-10, poz. 69.
- [15] Grzegorzczak T., Tylman J.: Polskie postępowanie karne. LexisNexis Polska, Warszawa 2011.
- [16] Turek J.: Biegły sądowy – glosa – II SA 992/98. „Monitor Prawniczy”, nr 8/1999.
- [17] Turek J.: Biegły sądowy i jego czynności. „Monitor Prawniczy”, nr 24/2007 oraz wyroki: NSA z 20.08.1998 r., II SA 992/98, Legalis nr 44072, 4.06.2001 r., II SA 1434/00, Legalis nr 61812, 12.04.1999 r., II SA 336/99, 27.01.1999 r., II SA 1643/98. Por. także wyroki WSA: z 23.04.2008 r., VI SA/Wa 140/08, Legalis nr 169137, 18.10.2006 r., VI SA/Wa 1553/06 Legalis nr 280219 i z 13.06.2008 r., VI SA/Wa 695/08 Legalis nr 272534.
- [18] Wyrok NSA z 11.01.1993 r., II SA 390/92 oraz uchwała SN z 29.04.1992, III AZP 3/92, OSN 10/1992, s. 172.
- [19] Wyrok WSA z 24.02.2006 r., VI SA/Wa 2377/05, Legalis nr 298906.
- [20] Dz.U. Nr 15, poz. 133.
- [21] Por. §3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 stycznia 2005 r. w sprawie biegłych sądowych (Dz.U. Nr 15, poz. 133).
- [22] Wyrok NSA z 11.01.1993 r., II SA 390/92 oraz WSA z 13.09.2006 r., VI SA/Wa 334/06 Legalis nr 85434.
- [23] Wyrok NSA z 27.05.2009 r., II GSK 971/08, Legalis nr 231699, wyrok WSA z 9.04.2009 r. VI Sa/Wa 98/09, Legalis nr 237386.
- [24] Wyrok NSA z 18.10.1991 r. II SA 392/91.
- [25] Por. art. 157 §1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. Nr 98 poz. 1070 z późn. zm.) i §8 ust. 1 rozporządzenia w sprawie biegłych.
- [26] Poprawiony i uzupełniony przez XII Krajowy Zjazd PIIB 28-29 czerwca 2013 r. Treść kodeksu dostępny jest na stronie internetowej PIIB: www.piib.org.pl. w zakładce: Podstawowe dokumenty.
- [27] Ostatni projekt ustawy o biegłych sądowych z dnia 29.10.2014 r. <http://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/259060/katalog/259063#259063>.
- [28] NIK: Funkcjonowanie biegłych w wymiarze sprawiedliwości. Informacje o wynikach kontroli. 21.07.2015 r.